

## **SURİYE İÇ SAVAŞI SONRASI YAŞANAN GÖÇÜN TERÖR BAĞLAMINDA AB'YE ETKİLERİ**

**İlker VAROL**

### **ÖZET**

Bu yazıda AB kuruluşu ve gelişim süreci kısaca ele alındıktan sonra Suriye İç Savaşı'nın patlak vermesiyle başlayan süreç (2011) ve iç savaşın şiddetlendiği yıl olan 2015 ve sonrasında Avrupa ülkelerinde görülen terör olayları üzerinde durulacaktır. Aynı zamanda bu süreçte oluşan göç dalgalarının Avrupa'da aşırı sağın ve İslamofobinin yükselişi üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Son olarak da AB üyesi devletlerin bu dönemde ortaya çıkan güvenlik problemlerini çözmek adına ne türden politikalar izlediği üzerinde durulacaktır ve söz konusu politikaların genel bir eleştirisi sunulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** *AB, Terör, Irkçılık, Göç, Mülteci, Güvenlik.*

### **ABSTRACT**

In this article, after briefly discussing the establishment and development process of the EU, the process that started with the outbreak of the Syrian Civil War (2011) and the terrorist incidents in European countries in 2015, the year the civil war intensified, and afterward will be emphasized. At the same time, the effects of migration waves on the rise of the far right and Islamophobia in Europe will be discussed. Finally, it will be analyzed what kind of policies the EU member states have pursued to solve the security problems that emerged during this period, and a general criticism of these policies will be presented.

**Keywords:** *EU, Terror, Racism, Migration, Refugee, Security.*

## **AB KURULUŞU VE GELİŞİM SÜRECİ**

Tarihinde 1. ve 2. Dünya savaşları, birçok kanlı iç savaş ve devrimlere ev sahipliği yaptığı gibi aynı zamanda Rönesans ve Reform hareketlerinin doğduğu bilim ve özgür düşünce idealinde en büyük atılımları yapmış coğrafya olan Avrupa Kıtası'nda İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan yeni dünya düzeninde yerini alabilmek ve kıta içi bölgesel ekonomik istikrarı sağlayabilmek adına 6 kurucu ülkenin bir araya gelmesiyle ileride tarih sahnesinde adından sıkça söz ettirecek yeni bir güç birliği kurulmuştur. Tarih 1950'yi gösterdiğinde dönemin Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman öncülüğünde günümüzde AB'nin kalbi Belçika, o dönemki adıyla Federal Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu antlaşması imzalanarak ittifakın temelleri bölgede yapılacak kömür ve çelik ticaretinin ortak bir pazara dayanması ülküsüyle atılmıştır. Birliğin fikir babası ve ilk başkanı 1888-1979 yılları arasında yaşamış ve 1. Dünya Savaşından itibaren bütün amacını Avrupa'yı siyasi ve ekonomik olarak yek vücut haline getirmek isteyen Fransız iktisatçı ve maliyeci olan birçoğumuzun adını duymuş olduğu meşhur Jean Monnet'dir (T.C. Dışişleri AB Başkanlığı, 2022).

1973 ve 79 yıllarında yaşanan iki büyük petrol krizi dünya çapında parasal istikrarsızlığın daha da artmasına ve ABD para birimi olan Dolar'ın konvertibilitesini olumsuz anlamda etkilemesi birlik adına fırsat doğurmuş ve ilk olarak 1981'de Yunanistan, 1986'da da İspanya ve Portekiz'in katılımlarıyla Güney bölgelere (Akdeniz) genişleyerek stratejik açıdan denizlere açılma ve liman ticaretinde daha çok söz sahibi olmak adına son derece akılcı bir hamle yapmışlardır. Birlik 1973 yılında bünyesine Birleşik Krallığı da katarak hem bölge hem de Dünya siyasetindeki güç dengelerini değiştirecek bir hamle daha yapmıştır (Tokatlı, 2023).

Avrupa Kömür ve Çelik Birliği Anlaşması'nın yapılmasının temel gayesi ilk etapta Avrupa'daki kömür ve çelik endüstrileri yönetimini bir araya getirmektir. Avrupa ülkeleri ittifakının ilk adımları bu tarihlerde atılmıştır. Birlik, ekonomik açıdan daha fazla güçlenebilmek ve Dünya siyasetinde kendisine daha sağlam bir pozisyon yaratabilmek amacıyla 1981 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu inşa etmişlerdir. Amaç yine bölgeyi ekonomik açıdan ortak Pazar tek şemsiye altında birleştirmektir.

Avrupa Birliği terimi tarihte ilk kez resmi olarak 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Maastricht Antlaşması'nda kullanılarak uluslararası politika literatürüne girmiştir. Antlaşma üç sütun

prensibine dayanmakla birlikte bu sütunlar birliğin politika, uluslararası işlemler, dış politika ve iç işleri ile ilgili iş birliğini kapsamaktadır.

ABD'nin Soğuk Savaş döneminde Doğu bloğunda etkisini gittikçe artıran Sovyet tehdidine karşı bölgede dengeleyici ve denetleyici bir güç unsuru olması adına Avrupa Birliği'nin kurulmasını desteklemiş ve diğer Avrupa ülkelerini de birliğe katarak Transatlantik Batı ittifak bloğunun temellerini atmıştır (Tokatlı, 2023).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber bölgede oluşan siyasi ve ekonomik güç boşluğunu da AB eliyle kendi lehine değerlendiren ABD, birçok eski Sovyet ülkesini AB ve Transatlantik ittifakı bünyesine çekerek Batı ittifakı hegemonik alanını birçok alanda genişletmiştir. Bu doğrultuda 2004 yılında çoğunluğu eski Doğu Bloğu ülkelerinden oluşan tam 17 yeni aday ülkenin de birliğe resmi olarak katılımıyla AB, kuruluşundan bu yana tarihindeki en büyük genişlemeye ulaşmıştır.

## **AB'NİN GÖÇMEN SORUNU**

Sovyetlerin dağılmasından sonra gündemini uzun bir süre eski Doğu Bloğu ülkelerinden gelen “yabancı işçiler” üzerinde yoğunlaştıran AB, 2011 yılında Suriye İç Savaşı'nın patlak vermesi ve buna mukabil milyonlarca Suriyeli sığınmacının Avrupa'ya kaçak göçmen olarak girmeye çalışması AB demirbaş ülkelerinin gündemini uzun yıllar meşgul edecek temel problem haline gelecektir (Ay, 2019).

Ortadoğu ülkelerinden Avrupa ülkelerine sosyal, ekonomik, dini ve politik sebeplerden dolayı dalga dalga artan göç hareketleri kısa sürede bölge ülkeleri içinde de toplumsal çalkantılara sebebiyet verecektir. Artan göç ve mülteci akını sebebiyle kıta Avrupası'nda İslamofobi ve aşırı sağ akımları toplum nezdinde tekrardan hareket alanı bulmaya başlamış, bunun sonucunda Avrupa siyasetinde aşırı milliyetçi ve ırkçı gruplar artık parlamentoda ve medyada kendilerine daha fazla yer bulmaya başlamışlardır. Farklı kültürden, dinden ve etnik kökenden insanların Avrupa ülkelerine göç etmesi ve toplum içinde kendilerine yer edinmeye çalışmaları gelecek yıllarda Hristiyan Avrupa toplumu ile bölgeye sonradan yerleşecek topluluklar arasında artacak gerilime ve toplumsal ayrışmaya sebebiyet verecektir. İki grup arasındaki gerek kültürel gerek dini ve milliyet farklılıkları toplulukların uç gruplarının birbirlerine karşı olan tutum ve söylemlerinin giderek radikalleşmesine sebep olacaktır. Giderek radikalleşen söylemler

bölgedeki tansiyonun artmasına neden olacaktır. ABD’de yaşanan 11 Eylül 2001 (El-Kaide) terör saldırılarının ve bunun sonucunda ABD’nin Irak’ı işgal etmesi ve bölgede yaptığı katliamlar Hristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki ilişkiye maalesef telafisi uzun yıllar mümkün olmayacak derecede zarar verdiği, iki grup arasındaki gerilimi ciddi oranda arttırarak aralarındaki erozyonu çok daha derinleştirdiği söylenebilir.

## **ARTAN TERÖR EYLEMLERİNİN AVRUPA’YA ETKİSİ**

Özellikle 2015 ve sonrasında Suriye iç savaşının çok daha kanlı ve radikal hale dönüşmesi sebebiyle milyonlarca Suriyeli göçmen yeni bir hayat kurabilme umuduyla iş imkanlarının ve refah seviyesinin Ortadoğu ülkelerine kıyasla çok daha ileri düzeyde olan AB ülkelerine göç etmek istemişlerdir. Savaştan kaçan milyonlara mülteci kapılarına tabiri caizse akın etmişlerdir. AB’nin göçmenlere karşı tavrı son derece sert olmuş ve sınır kapılarında çok ciddi güvenlik önlemleri alarak sınır kapılarından içeri kimseyi sokmamışlardır. Bu durumun yaşanmasında, IŞİD’ in 2015 ve 2016 yıllarında Fransa ve AB’nin kalbi diyebileceğimiz Brüksel’de peş peşe yapmış olduğu kanlı terör saldırılarının etkisinin çok büyük olduğunu söylenebilir (Euronews, 2016). Fransa’nın başkenti Paris’te eş zamanlı farklı yerlerde gerçekleştirilen silahlı ve bombalı saldırılarda tam 130 kişi yaşamını kaybetmiş, 368 kişi ise yaralanmıştır (Euronews, 2017). IŞİD terör örgütünün diğer üstlendiği saldırılardan biri 32 kişinin öldüğü ve 270 kişinin yaralandığı Brüksel hava limanı ve bir metro istasyonunda yapılan intihar saldırısı iken bir diğeri ise Fransa’nın en önemli milli bayramlarından olan “Bastille” gününde Nice’de 84 kişinin kamyonun altında kalarak yaşamını yitirdiği terör saldırısıdır (BBC Türkçe, 2016). Politikacılar bu terör saldırılarını “*Belçika’nın İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yaşadığı en kara günler*” şeklinde değerlendirmişlerdir.

2015 ve sonrasında yaşanan terör saldırıları tüm Avrupa ülkelerinin dikkatini kırmızı alarm seviyesinde kaçak göçe ve sınır bölgelerinden geçişlerde mültecilerin arasına sızarak izini kaybettirmeye çalışan teröristlere çevirmiştir. Nitekim IŞİD’in yapmış olduğu eylemlerin faillerinin Suriye bağlantılı olduğu, Suriye ve Irak bölgelerinden geldikleri ortaya çıkmış, bunun sonucunda teröristlerin eylemlerinin hazırlığını yaptığı birçok uyuyan hücre evlerinin varlığı Avrupa’da hem de Avrupa Birliği’nin tam kalbi sayılan Belçika Brüksel’de tespit edilmiştir (BBC Türkçe, 2021). Yaşanan olaylardan sonra halk, artan terör tehdidine karşı yeterince güvenlik önlemi almadıkları konusunda ülke yönetimlerine ciddi tepkiler

göstermiştir. Faillerden bazılarının Fransa ve Belçika doğumlu olup bu ülkelerin vatandaşı olması ise Hristiyan Avrupa toplumunun bir arada Müslüman topluluklara karşı şüpheyile bakmalarına sebep olmuş ve Müslümanların tamamını potansiyel terörist olarak görenlerin sayısı artış göstermiştir. Batı toplumu bir arada yaşadıkları Müslümanların gerek giyim kuşamları gerekse kültürel farklılıklarından dolayı bölge kültürüne hiçbir zaman entegre ve adapte olamadıklarını düşünmüştür. Batı toplumunda İslam karşıtlığı yaşanan terör olayları sonrasında artış göstermiş ve buna bağlı olarak Avrupa'nın birçok kentinde sokak eylemleri ve gösteriler yapılmıştır. Gösterileri yapan grupların içinde en çok sivrilen gruplardan biri de ırkçılığıyla bilinen Batı'da İslam ve göçmen karşıtlığıyla dikkatleri üzerine çekmiş ve kökeni 2014 yılına dayanan, Türkçe açılımı "Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar" olan PEGİDA'dır. PEGİDA ilk gösterisini Dresden'de 300 civarında taraftarıyla 20 Ekim 2014'de yapmıştır. Bu sayı ilerleyen aylarda git gide artarak 24 Kasım'da 5 bin 500'e, 22 Aralık 2014'te 17 bin 500'e ve 5 Ocak 2015'te Dresden'de 18 bin kişiye ulaşmıştır. PEGİDA'nın bütün bu gösterileri yapmasındaki temel sebep, dönemin Almanya hükümetinin PKK terör örgütüne yaptığı silah yardımlarının bölgedeki savaşı ve iç gerilimleri artırarak bölgeden Almanya'ya ve Avrupa'ya ciddi oranda düzensiz göçe sebep olmasıdır. Onlara göre düzensiz göçle Avrupa'ya gelen Ortadoğulular bölgenin kültürel ve demografik yapısını bozduğu gibi yerli halkın iş imkanlarını da kısıtlayarak ekonomik sıkıntılara sebep olmaktadır. PEGİDA'nın taleplerine baktığımızda kontrollü bir göç politikasıyla birlikte uygulanacak sıkı bir sınır dışı uygulaması; denetimin çok yoğun ve aktif olarak yapılacağı bir seyahat politikası; özellikle suç dosyası kabarık olan göçmenlere karşı hiç taviz verilmemesi ve son olarak Hristiyan Batı kültürünün ve Alman kimliğinin korunması hususları üzerinde önemle durulmaktadır (Topçu, 2015). Suriye iç savaşının şiddetlenmesi sonrasında maruz kaldığı yoğun mülteci akımlarının ülkelerinde sebep olduğu terör olayları sebebiyle kırmızı alarm pozisyonuna geçen AB yönetimi, kaçak göç tehlikesini kendilerinden mümkün olduğunca uzakta tutabilmek adına Doğu Avrupa ülkelerinden başlayacak sınır duvarları inşa etmiş ve sayıları on milyonlara varacak göçmenleri yerleştirecek bir tampon bölge stratejisini hayata geçirmiştir. AB 2015 ve sonrasında yüksek oranda artış gösteren göç dalgalarına karşı ülkelerinin öncelikle güvenliğini düşünerek sonrasında ekonomik durumunu, sosyolojik, kültürel ve demografik yapısını koruyup bozulmadan devam ettirebilmek adına ilk olarak sınırlarını kaçak göçlere karşı güvende tutup mültecilerin kendilerine tehdit yaratamayacağı bir ortam oluşturma gayesiyle hareket etmişlerdir.

Tampon bölge olarak en ideal ülke ise Asya ile Avrupa arasında coğrafi köprü vazifesi gören Türkiye olmuştur. AB Suriyeli mültecilerin Türkiye Cumhuriyeti'nde barınmaları hususunda Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile anlaşmalar yaparak ülkemize 3 milyar euro maddi destek vermişlerdir. Türkiye ile AB arasındaki göçmen anlaşması 18 Mart 2016'da Türkiye-AB zirvesi sonrası yürürlüğe girdi. Anlaşma kamuoyunda '18 Mart Mutabakatı', 'Göçmen Mutabakatı' ismiyle bilinmektedir. Anlaşma kapsamında AB, Türkiye için Sığınmacı Mali İmkânı kapsamında başlangıç olarak tahsis edilen 3 milyar euronun ödenmesini hızlandırmış ve 2016 Mart ayı sonundan önce geçici koruma altındakilere yönelik projelerin finansmanı sağlanmıştır (Dönmez Ersöz, 2021). Kaynaklar tamamıyla kullanılma aşamasına yaklaştığında ve yükümlülükler karşılandığında AB, Sığınmacı Mali İmkânı çerçevesinde 2018'in sonuna kadar 3 milyar euroluk ilave bir fonu devreye sokmuştur. Türkiye, AB'ye yönelen yeni düzensiz göç güzergahlarının oluşumunu engellemiş, deniz ve kara güzergahlarını önlemek için her türlü tedbiri almış ve bu doğrultuda AB'nin yanı sıra komşu devletlerle de iş birliği yapmıştır (BBC Türkçe, 2020).

Sonuç olarak AB ülkelerinin Suriye ve diğer Ortadoğu ülkeleri üzerindeki ekonomik ve politik çıkarlarını artırma emelleri doğrultusunda bölge devletlerinin yönetimlerine müdahale edip tahakkümleri altına almaya çalışmaları, Ortadoğu'da son yıllarda artan kaos ve iç savaşların çıkmasına sebep olmuştur. Bölgede oluşan devlet otoritesi boşluğunu fırsat bilen terör örgütleri ABD ve Rusya'dan aldıkları askeri, lojistik ve ekonomik desteklerle etki alanlarını ciddi derecede arttırmış, Irak ve Suriye'nin kuzey bölgelerinde hakimiyet kurmuşlardır. Nitekim terör örgütlerinin himayesinde hayatlarını tehlikede hisseden sayıları milyonlara varan göçmen gruplar rotalarını ya Türkiye'ye ya da Türkiye üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine çevirmişlerdir. Tampon bölge projesi kapsamında mültecilerin yerleştirildiği Türkiye'nin mülteciler konusunda AB ile olan anlaşmalarını devam ettirip ettirmeyeceği ve AB'nin bu konudaki tavrı ve stratejisinin hangi yönde seyredeceğini önümüzdeki yıllarda hep birlikte göreceğiz.

## KAYNAKÇA

Ay, E. (2019). Avrupa Birliğinin ortak göç ve mülteci politikası: Suriye İç Savaşı Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BBC Türkçe (2016). Nice saldırısı hakkında bilinenler. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-36802089> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

BBC Türkçe. (2020, Mart 3). Mülteci krizi: Türkiye ile AB arasındaki 'göçmen anlaşması' neleri kapsıyordu? Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51724776> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

BBC Türkçe. (2021). 2015 Paris saldırıları davası başladı, zanlı Abdeslam kendisini 'İŞİD'in askeri' diye tanıttı. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58492629> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

Dönmez Ersöz, B. (2021). AB-Türkiye Göçmen Anlaşması Beş Yıl Sonra Hangi Noktada? VoA. Erişim Adresi: <https://www.voaturkce.com/a/ab-turkiye-gocmen-anlasmasi-bes-yil-sonra-hangi-noktada/5828396.html> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

Euronews. (2016). Terör 2016'da Avrupa'yı kana buladı. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2016/12/19/teror-2016-da-avrupa-yi-kana-buladi> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

Euronews. (2017). Avrupa'yı kana bulayan büyük terör saldırıları. Erişim Adresi: <https://tr.euronews.com/2017/08/18/avrupayi-kana-bulayan-buyuk-teror-saldirilari> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (t.y.). Avrupa Birliği'nin Tarihçesi. (Son Güncelleme: 15.11.2022). Erişim Adresi: [https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi\\_105.html](https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html) (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).

Tokatlı, S. G. (2023). Avrupa'da yükselen aşırı sağ ve değişen küresel dinamikler. *Europolitika Dergisi*, (16), 34-42.

Topçu, E. (2015) PEGIDA: 'Son Alman fenomeni' hakkında bilmeniz gereken her şey 9 Soruda. Diken. Erişim Adresi: <https://www.diken.com.tr/9-soruda-pegida-son-alman-fenomeni-hakkinda-bilmeniz-gereken-sey/> (Erişim Tarihi: Nisan, 2023).